

Om grundskolebarn på sommarkoloni

I Socialmedicinsk Tidskrift, nr. 1, 1967, redovisar förskollärare Ingrid Dahlberg-Danielsson och med. kand. Jan Thorson en undersökning utförd sommaren 1965 bland barnen på koloni Botvidsgården i Vagnhärad. Syftet med undersökningen anges vara att belysa urvalskriterierna vid uttagning av barn till kolonivistelse och koloniverksamhetens nuvarande betydelse inom barnavården.

Självfallet är de frågor författarna aktualiserar mycket viktiga och redogörelsen utgör en påminnelse för alla ansvariga inom denna vårdform om de svårigheter som inrymmer i verksamheten.

Ingressvis konstateras att den hälsovårdsmässiga motiveringen för kolonivården synes ha avtagit kraftigt under de två senaste decennierna och att man kan ifrågasätta vilka behov den allmänna kolonivården numera står inför och om den är ägnad att fylla dem.

Undersökningen gjordes som en jämförelse mellan två grupper som avskiljdes från varandra genom ett speciellt grupperingsförfarande med hänsyn till koloniledarnas gemensamma uppfattning om barnens anpassning under koloniperioden. Ett antal bakgrundsvariabler redovisas t.ex. föräldrarnas civilstånd och yrke. Dessutom gjordes en attitydskategorisering avsedd att belysa sinnesstämning och uppförande vid skilda tidpunkter. Man granskade motiveringarna till vistelsen på kolonin och slutligen införskaffades vissa uppgifter från skolsköterskor och lärare.

Som resultat av undersökningen anges att redan missanpassade barn också under kolonitiden visar tecken på missanpassning, samt att förhållandena därvidlag inte ändrats 1—5 månader efter kolonitidens slut. De missanpassade har alltså inte blivit bättre under kolonivistelsen, men inga belägg ges för att de blivit sämre, om man inte därvid avser den ökning av antalet sängvåtare som författarna kunnat konstatera vid en jämförelse med uppgifterna i ansökningshandlingarna. Till detta återkommer vi längre fram.

Undersökarna anser sig till slut kunna rekommendera en omläggning av koloniverksamheten så att fler kroniskt sjuka barn eller andra sjukdomsgrupper ges ökad möjlighet till sommarvistelse och att anpassningsstörda barn från socialt och psykologiskt bristfälliga miljöer placeras i feriehjem. Dessutom antydes att välanpassade barn från stabila miljöer i stor utsträckning saknar relevanta skäl för placering på koloni.

Huvudsyftet med undersökningen — att belysa urvalskriterierna och kolonivårdens nuvarande betydelse inom barnavården — ställer stora krav på uppläggning, metod och representativitet. Den på Botvidsgården genomförda undersökningen kan givetvis inte an-

ses vara representativ för hela antalet barn på sommarkoloni i landet år 1965. Trots detta utnyttjas resultaten i generaliserande syfte i diskussionen och i sammanfattningen. Undersökningsresultaten kan uppenbarligen inte gälla andra än de barn, som vistades på Botvidsgården sommaren 1965. Kritiserade uttagningsförhållanden m.m. kan enbart gälla förhållandena inom Botkyrka kommun.

Detta är beklagligt. Det finns verkligen ett behov av en grundlig undersökning med den av Dahlberg-Danielsson och Thorson uppställda målsättningen.

Bristen på representativitet gör en diskussion av uppläggning och metod onödig, då avsikten här inte är att ta ställning till förhållandena på Botvidsgården, men några detaljer i tillvägagångssättet vill vi beröra.

Som grund för uppdelningen i kontrollgrupp och försöksgrupp ligger koloniledarnas *gemensamma* bedömning av barnen. Risker för fel är uppenbara om denna bedömning verkligen gjordes som redogörelsen antyder. I sämsta fall kan en enda persons uppfattning inom ledarteamet ligga till grund för grupperingen.

Under rubriken sängvåtare anges att antalet sådana under sommaren ökade med 10 barn. Denna notering användes senare som stöd för antagandet att kolonivistelsen är påfrestande för barn i grundskoleåldrarna. Parentetiskt anges att föräldrarnas uppgifter om sängvåtning i ansökningshandlingarna inte kontrollerats.

Denna erfarenhet — fler sängvåtare än väntat — är inte ovanlig. Kontroller utvisar i allmänhet att gruppen sängvåtare redan från början är större än vad ansökningshandlingarna ger vid handen. I många fall har föräldrarna trott, att deras barn skulle nekas kolonivistelse om de är sängvåtare. Frågan om barnens sängvåtning är dessutom känslig eller generande för föräldrarna. Den ökning som uppgivits i redogörelsen kan således inte tas som belägg för en verklig ökning av antalet sängvåtare.

Vidare diskuteras välbefinnandets utvecklingen och man konstaterar att hälsovårdsmässiga behov oftast förekommer hos ett klientel, som är relativt kraftigt belastat i socialpsykiatriskt avseende. De sålunda dubbelbelastade antas olämpliga för kolonivistelse p.g.a. den socialpsykiatriska belastningen men lämpliga av hälsovårdsskäl.

De lämpliga kolonibarnen — de välanpassade — antas sakna relevanta behov av en kolonivistelse. Detta trots att undersökarna själva uppger i redovisningen att för 10 av 16 välanpassade motiveras ansökan med "Enda möjligheten till landsvistelse", 8 av 16 anser att vistelsen borde vara "Bra för uppfostran och utveckling" och 5 av 16 uppger "Föräldrarnas yrkesarbete"

som skäl. De slutsatser som borde dras är att olika slag av behov föreligger — för de sämst anpassade i dubbel bemärkelse.

Kännedomen om svårigheterna att skaffa lämpliga feriehem i tillräcklig utsträckning gör att andra utvägar måste prövas för den dubbelbelastade gruppen samt att de övriga, de välanpassade från stabila hemmiljöer, med relevanta skäl till sommargårdsvistelse också bör beredas möjlighet till vistelse i en aktiv, stimulerande sommarkmiljö. Arbetsmarknadsförhållandena har dessutom medfört att ungdomar under 15 år har mycket stora svårigheter att få feriearbete under sommaren.

En väsentlig fråga, som undersökarna inte berört i sin redovisning, är de åtgärder som vidtogs vid Botvidsgården för att underlätta förhållandena för den anpassningsstörda gruppen. Det är inte realistiskt att räkna med att alla barn, som placeras på koloni, även efter de noggrannaste uttagningsförfarande, kommer att vara fria från symtom på bristande anpassning. Flera undersökningar och skattningar talar om att upp till 25 % av alla barn har störningar av sådan art, att olämpliga miljöer kan vålla akuta bekymmer i anpassningen. Om man inom koloniverksamheten har ambitioner att göra en insats inom barnavården, kan man inte blunda för detta. När man talar om en utveckling av kolonivården måste dessa aspekter komma med i bilden tillsammans med de av undersökarna rekommenderade åtgärderna att placera lämpliga grupper av handikappade eller sjuka barn på sommargårdarna.

Den sommargårdsverksamhet som undertecknad haft möjlighet att studera och aktivt delta i har varit den genom Barnens Dags Förening i Stockholm bedrivna verksamheten på Barnens Ö. Där har funnits goda möjligheter till kommunikation mellan personal från olika sommargårdar. Tack vare att en stor del av personalen, speciellt föreståndarna, återvänder år efter år till sommarverksamheten på Barnens Ö, finns det goda möjligheter att kontinuerligt bedriva en diskussion i vård- och utvecklingsfrågor.

De störda barnens problem har stått i förgrunden i alla tider och ställt stora krav på miljöriktighet och på ledarpersonalens kvalifikationer samtidigt som en mer markerad terapeutisk grundsyn under senare år vuxit fram — något som för övrigt är ett legitimt krav även när det gäller helt ostörda barn.

Aktiviteter och sysselsättningar måste ledas in i en utvecklingslinje som svarar mot höjd standard och högre krav. Sålunda startades på Barnens Ö sommaren 1962 en ledarutbildning, som siktade till att göra ledarna mer förtrogna med det barnmaterial, som de satts att vårda.

Ur redogörelsen för ledarkursen år 1965 — just det år då Dahlberg-Danielsson och Thorson gjorde sin undersökning — citeras följande:

"Syftet har varit att skapa en mentalhygieniskt riktig

anda på kolonierna för att därmed motverka de nackdelar som vidlåder kollektiva barnmiljöer. Det finns mycket starka skäl för ett intensivt arbete i denna riktning då ett stort antal unga, oprövade krafter sätts in i ett arbete som kräver oerhört mycket av sina utövare. Grundläggande kunskaper i vårdfrågor måste anses som nödvändiga. Misslyckanden och motgångar i samvaron med barnen resulterar ofta i en förvänd syn på problemen och detta medför i sin tur ytterligare misslyckanden. Det har sålunda ansetts viktigt att vid sidan av det rent praktiska arbetet på kolonierna ge en teoretisk bakgrund till problemen.

I föredragsform har följande frågor behandlats:

Utvecklingsprinciper

Utvecklingshastighet och utvecklingsgrad

Inlemmandet i gruppen

Olikheter i utvecklingen

Ungdomsårens problem och särdrag med speciell tonvikt lagd vid 3—4-årsåldern, 7—8-årsåldern och puberteten.

I anslutning till ovanstående visades filmen "Barns sociala utveckling". Som orientering inför filmen "Barns känsloliv" informerades om:

Känslomässig övergivenhet

Skador betingade av brist på trygghet och kontakt

Nervöst-kroppsliga besvär som t.ex. magåkommor, sömngästning, m.m.

Några grundläggande mentalhygieniska principer
Som kurslitteratur användes uppsatsen "Människor i samspel", Barnens Dags Förening, och denna har behandlat följande frågor:

Anpassningsproblem

Försvarsmekanismer

Disciplinfrågor

Miljöfrågor

Ledaren som — 1. Kontaktperson

2. Föredöme

3. Organisatör och lekledare

Aktiviteter

Säkerhetsfrågor

Vid grupparbeten har följande ämnen beaktats, redovisats och diskuterats:

Attityder och beteendeproblem

Fallstudier i anslutning till pojkar Pelle och Ronny ur "Människor i samspel"

Kollektiva utredningsmetoder och straff

Regler

Hörsamhet och lydnad

Aktiviteter

Rutin i förläggningar och matsal

Säkerhetsfrågor

Arbetsuppgifter utformade i anslutning till filmerna "Barns sociala utveckling" och "Barns känsloliv"
Sammanlagt har under sommaren 131 personer deltagit.

Oavsett huvudmannaskapet för de enskilda kolonier-
na torde det ligga i Barnens Dags Förenings intresse
att *all* på Barnens Ö verksam personal informeras om
de bestämmelser som verkligen gäller för den verksam-
het som bedrivs här. Detta gäller vårdfrågor, säkerhets-
frågor, sanitära och hygieniska frågor, för Barnens Ö
speciella förhållanden o.s.v.” Slut på citatet.

Samtidigt som denna ledarkursverksamhet vuxit har
verksamhetsformerna i övrigt förändrats, givits större
bredd i syfte att ge en meningsfull tillvaro för barnen.
Idrottsledare, segelledare, lekinstruktörer för små-
barnskolonierna, utbildningsledare m.fl. har anställts
för att leda, samordna och instruera inom resp. ar-
betsområden.

Utvecklingen driver också fram sommargårdar eller
läger av mera speciell typ, där man hoppas, att inom
kolonivårdens ram, kunna erbjuda värdefulla aktivite-
ter som t.ex. segling av mer avancerat slag, kanotsport
och rodd, fiske, motorsport, teater- och sångverksam-
het, m.m.

Utvidgningen av verksamheten på Barnens Ö fort-
skrider alltför och växer i den takt de ekonomiska re-
surserna medger.

Även handikappade barn beredas plats på Barnens
Ö. Sedan många år har diabetiker tagits emot och som-
maren 1966 invigdes en ny anläggning för barn med
denna sjukdom. Psykiskt utvecklingshämmande barn
kommer också varje sommar ut till sin anläggning. I
den refererade redovisningen efterlystes erfarenheter
av denna form av verksamhet och här finns att hämta.

Även om Dahlberg-Danielsson och Thorson i sin
undersökning inte lyckas bevisa något generellt, påpe-
kar den en rad förhållanden som måste beaktas. För
oss, som arbetar inom den sektor av kolonivården som
bedrivs på Barnens Ö, känns det emellertid som om
undersökarna slår in öppna dörrar. Naturligtvis finns
åtskilligt mer att göra. Kritik och självkritik är nöd-
vändig för att utvecklingen av denna barnavård skall
kunna ledas in i en konstruktiv trend till nytta för ett
samhälle, som har en hög urbaniseringsgrad och där
det, trots välståndet, finns komplicerade sociala be-
kymmer.

*Speciallärare Knut Åhs
Utbildningsledare på Barnens Ö.*

KLART FÖR OPERATION

Illustrerad handledning utg. av dr Ingemar Joelsson och sjukskö-
terskorna Margareta Brissman och Gertrud Larsson.

Fotograferad av Lennart Nilsson.

Inb. 18: 50

En handledning i form av en bokfilm, som med intim samverkan
mellan text och bild belyser de viktigaste åtgärder som måste
vidtagas före och i samband med en operation. Boken är avsedd
för blivande operationssköterskor och -assistenter och är även en
nyttig introduktion för medicine studerande.

SVENSKA BOKFÖRLAGET

Norstedts